

καὶ μόνον οἱ Ἕλληνας νὰ διοικοῦν καὶ νὰ βασιλεύουν εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἐκ τούτων ὄλων ἐστὶν μὲν νὰ συμπεράνης ποῖος διάβολος εὐρίσκειται μέσα μου . . . εἶναι ὁ διάβολος ὁποῦ ἔκαμε τὸν Σωκράτην νὰ πῆ τὸ φαρμάκι διὰ τὰς μεγάλας εἰς τὴν πατρίδα του ἐκδουλεύσεις, ἢ πάλιν εἶναι ὁ διάβολος ὁποῦ ἔκαμε τοὺς θυογενεῖς μας νὰ παραδώσουν τὴν πατρίδα στοὺς μακεδῶνας, στοὺς ῥωμαίους, καὶ στοὺς τούρκους; Ἐγὼ γὰρ λόγου μου νομίζω ὅτι ἐστὶν ἔχεις μέσα σου τὸν διάβολον ὁποῦ εἶχε καὶ ὁ Σωκράτης, γιὰτὶ ξέρεις γράμματα, καὶ διαβάζεις τὸν Ξενοφῶντα καὶ Πλάτωνα· εἶσαι νέος ἕως εἰκοσιδύο χρόνων καὶ εἶσαι βουλευτὴς· λὲς πῶς καὶ χωρὶς ὁμόνοια ἐμπορεῖ νὰ κυβερνηθῇ ἡ πατρίς· σχίζεις τὴν διοίκησιν τοῦ ἔθνους· διαφθεντεύεις τοὺς συγγενεῖς σου ὁποῦ κατακρατοῦν τὰ ἐθνικὰ εἰσοδήματα· σπείρεις ζιζάνια εἰς μωραίαν καὶ ρούμελιν· ἀνεβάζεις καὶ κατεβάζεις ἀπὸ τὰ ἀξιώματα ὅποιον θέλεις· δίνεις καλὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἐπαρχίαν σου τῆς χρηστοθεσίας, τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἀφιλοκερδείας, τῆς δικαιοσύνης· ἐρμηνεύεις τοὺς συγγενεῖς σου, ὡς ὀπαδὸς τοῦ Σωκράτους, νὰ μὴ ἀδικοῦν εἰς τὴν τιμὴν, τὴν ζωὴν, τὴν ἰδιοκτησίαν ὄλων τῶν συνεπαρχιωτῶν των. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἐρευνῶντας εἰς τοῦ πατρὸς σου τὰς πράξεις, τὰς ἀνδραγαθίας τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὸ φέρεσιμον τῶν προυχόντων συγγενῶν σου, τὴν διάλυσιν τῆς ἐθνικῆς διοικήσεως ἐξ αἰτίας σου, τὴν προσκόλλησιν σου εἰς ξένην αὐλήν, καὶ ὅχι εἰς τὴν αὐτονομίαν τῆς ἐλλάδος, συμπεραίνω μπέσα μὲ μπέσα ὅτι ἐστὶν ἔχεις μέσα σου τὸ δαιμόνιον τοῦ Σωκράτους. Κύταξε ὅμως καλὰ, διατὶ κάθε Ἕλληνας ἔχει μέσα του δώδεκα λεγεῶνας διαβόλους· καὶ ἔπαρε τὰ μέτρα σου, διατὶ κοντεύει νὰ χαθῇ ἡ πατρίδα, ἢ νὰ πέσῃ σὲ κανένα χειρότερον ζυγὸν ἀπὸ ἐκεῖνον ὁποῦ ἐβαστοῦσαν οἱ πατέρες μας. Κύταξε καλὰ μὴ τύχη καὶ . . .

Ἐξ Ἀθηνῶν, τῆ 14 Φεβρουαρίου, 1824.

ΟΔΓΣΣΕΓΣ ΑΝΔΡΟΥΤΖΟΣ.

ΤΑ ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΕ ΡΟΥΒΑΙΑ ΤΟΥ ΝΙΚΗΤΑ

Ὁ Νικήτας Βλασιεφ ἐγεννήθη ἐπὶ τῆς αὐτοκρατείας Αἰκατερίνης, ἀλλ' αἰ ἀναμνήσεις αὐτοῦ δὲν ἀνήρχοντο πέραν τοῦ 1812.

Ὁ ῥώσος χωρικὸς ἐν γένει δὲν ἔχει πολὺ ἀνεπτυγμένην τὴν μνήμην, ἐκτὸς ἐάν, ἐγκαταλείπων τοὺς ἀγροὺς, ἐπιδοθῇ εἰς τὸ ἐμπόριον. Καὶ πράγματι, ὅποια ἀναμνήσεις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐμφιλοχωρήσωσιν ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκεῖνου, ὅστις ἀείποτε οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ τὴν ἀνοιξὶν ἐπερχομένην μετὰ τὸν χειμῶνα, καὶ εἶτα ἄλλους χειμῶνας ὑπὸ ἄλλων ἀνοιξέων ἀκολουθουμένους, μηδεμίαν δ' ἐπιφέροντας μεταβολὴν εἰς τὴν κατάστασησιν τῶν πραγμάτων;

Δύο ἐποχαὶ ἐν τούτοις ἐνεχαράχθησαν ἀνεξί-

τηλοὶ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν συγχρόνων. Ἡ προσφατοτέρα εἶναι ἡ τῆς 19 Φεβρουαρίου 1861· ἡ χειραφέτησις τῶν δουλοπαροίκων ἐμόρφωσε καρδίαν νέαν ὑπὸ τὸ δερμάτινον τουλούπιον τῆς παλαιᾶς Ῥωσσίας. Ἡ ἑτέρα εἶναι ἡ τῆς γαλλικῆς εἰσβολῆς· ὅσω μονότονος καὶ ἂν ἦ ἡ ζωὴ τοῦ εἰς τὴν δούλευσιν τοῦ δεσπότη τοῦ μόνον προσηλωμένου δουλοπαροίκου, οὐδεὶς ὅμως ἐξ ὅσων κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους ἔζησαν ἠδυνήθη νὰ τας λησμονήσῃ.

Ὁ Νικήτας ἦτο δουλοπάροικος μεγάλης τινος ἰδιοκτησίας ἐν τῇ διοικήσει Σμόλενσκ. Ὅπως καὶ τῶν ἄλλων χωρικῶν καὶ αὐτοῦ ὁ βίος διέρρεε μονότονος καὶ ἀπαρατήρητος ὅλος· ἐνυμφεθῆ, ἐγέννησεν ἡμίσειαν περίπου δωδεκάδα παιδίων, τὰ ἔχασε σχεδὸν ὅλα, καὶ τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα ἐκυρτοῦτο βραχυμῆδον ἐκ τῆς ἐργασίας· ἐξέπληρου τακτικῶς τὰς ἀγγαρείας τῶν αὐθεντῶν, ἐπλήρωνεν ἀκριβῶς τὸ εἰς τὸν κύριόν του ὀφειλόμενον μίσθωμα τοῦ κτήματος, ἐμεθύσκετο οὐδὲ πλέον οὐδὲ ἔλαττον παντὸς ἄλλου χωρικοῦ, ὅτε διεδόθη ἀνὰ τὴν ἐπαρχίαν τὸ ἄκουσμα, ὅτι οἱ μουσουλμάνοι ἐπήρχοντο κατὰ τῆς ἀγίας Ῥωσσίας.

Μουσουλμάνους ἀπεκάλουν τοὺς ξένους. Ὁ γνήσιος ῥώσος χωρικὸς θεώρει μέχρι τῶν τελευταίων ἀκόμη ἐτῶν—ἴσως δὲ καὶ σήμερον ἐτι ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ εἰς τὰς ἀποκέντρους ἐπαρχίας—τὸν ξένον, οἷοςδήποτε καὶ ἂν ἦτο, εἰδωλολάτρην ἢ μουσουλμάνον· καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ἀναμνήσεως τῶν μακροχρονίων κατὰ τῶν Τούρκων πολέμων.

Καμμία σχεδὸν ἐφημερὶς δὲν εἰσεχώρει εἰς τὰ οἰκήματα τῶν αὐθεντῶν, εἰς δὲ τὰς καλύβας οὐδὲ ἤξευρον τί θὰ εἴπη ἐφημερὶς. Καὶ εἰς τί θὰ ἐχρησίμευεν ἡ ἐφημερὶς ἀφ' οὗ ἐκτὸς τοῦ αὐθέντου καὶ τῶν ἱερέων οὐδεὶς ἄλλος ἤξευρε ν' ἀναγινώσκῃ!

Ἄλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς φιλεπικτηρίας δὲν ἀπορρέει μόνον ἐκ τῆς ἀναγνώσεως βιβλίων. Μόλις ἠγγέλθη ὅτι εἰσέβαλον οἱ ἐχθροὶ καὶ πάραυτα ὅσοι ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ πολεμήσωσιν ἐξωπλίσθησαν ὅπως ἠδύναντο μὲ πυροβόλα, δρέπανα, πελέκεις, καὶ ἀνέμενον εὐτόλμως τοὺς εἰδωλολάτρους.

Ἡ ὁδὸς τῶν κατακτητῶν δὲν διήρχετο διὰ τοῦ χωρίου τοῦ Νικήτα· γογγύζοντες οἱ χωρικοὶ ἐπανήλθον εἰς τὰς καλύβας των καὶ περιέμενον.

Καὶ δυστυχῶς διὰ τοὺς Γάλλους δὲν περιέμενον ἐπὶ μακρόν. Μόλις ἔπεσαν αἱ πρῶται χιόνες καὶ τὰ ξενικὰ στρατεύματα ἐστράφησαν ἐπανερχόμενα εἰς τὴν μακρινὴν αὐτῶν πατρίδα· ἀλλὰ τὸ δρομολόγιον αὐτῶν ἦτο ἄτακτον, διότι δὲν ἦτο διαγεγραμμένον ὑπὸ χειρὸς νικητοῦ.

Ἐν ᾧ τὸ κύριον μέρος τοῦ στρατεύματος μετὰ φαινομένης τάξεως, ἦν καὶ ἐν αὐτῇ ἐτι τῇ

ἐσχάτη ἀπελπισία προσεπάθει νὰ τηρήσῃ, ἠκολούθει τὴν κεχαρμαγμένην δημοσίαν ὁδὸν, πολλὰ ἀποσπάσματα ἐπλανίσθησαν διὰ πλαγίων βαδίσαντα ἀτραπῶν, οὐδεις δὲ τῶν οὕτω νομισάντων ὅτι συντομεύουσι τὸν δρόμον τῶν ἐπανείδε τὸ σύνταγμα του.

Οἱ χωρικοὶ ἀνέμενον κεκρυμμένοι εἰς τὰ δάση, εἰς τὰς φάραγγας, ἐνεδρεύοντες ὅπισθεν θάμνων καὶ φραγμῶν, θέλοντες νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν πατρίδα τῶν κατὰ δύναμιν—καὶ δὲν εἶχον μὲν πλέον ἀνάγκη νὰ τὴν ὑπερασπισθῶσιν, ἀλλ' ἔσχον τὴν ἡδονὴν νὰ ἐκδικηθῶσιν αὐτήν.

Ἐπειτα ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη, ὁ Νικήτας, ὅστις καὶ τὸν γάμον του αὐτὸν καὶ τῶν τέκνων του τὴν γέννησιν ἀμυδρῶς μέλις ἐνεθυμείτο, οὐδὲν τῶν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν συμβάντων εἴχε λησμονήσει.

—Ἐρριζα ἀπ' αὐτούς! ἔλεγε σιγᾶ, καὶ οἱ φαιοὶ καὶ τυφλοὶ σχεδὸν ὀφθαλμοὶ του ἀπήτραπτον. Οἱ εἰδωλολάτρη! ἤθελαν νὰ πάρουν τὴν πατρίδα μας! Μὰ τοὺς ἐκυνηγήσαμεν μιὰ χερά! Πρῶτα μὲ δρεπάνια καὶ τσεκούρια καὶ ὕστερα μὲ τὰ τουφέκια τῶν σκοτωμένων. Ἐγὼ δὲν εἶχα ἰδεῖ ποτέ μου ἕως τότε τουφέκι, ἀλλὰ γρήγορα ἔμαθα πῶς νὰ τὸ ρίξω. Καὶ ὅταν ἔφυγαν—ὅσοι ἔμπορῶσαν ἀκόμη νὰ τρέξουν,—εἰθάψαμεν τοὺς ἄλλους,—ὅσους ἀπέμειναν. . . .

Ἦσαν τουφέκια, ἦσαν . . . πλῆθος! καὶ σπαθιά καὶ παλάσκαις καὶ ἀπ' ὅλα! Ἐγεμίσαμεν τόσα ἀμάξια μ' αὐτά· τὰ ἐπωλήσαμεν εἰς τὴν χώρα καὶ τὰ μοιρασθήκαμεν. Πόσα χρήματα πῆρα τότε! Ποτέ μου δὲν ἐπίστευσα ὅτι εὐρίσκοντο τόσῳ πολλὰ χρήματα εἰς τὸν κόσμον.

Καὶ λέγει ἡ παροιμία ὅτι: ἀνεμομαζώματα ἀνεμοσκορπίσματα, ὅμως ὁ Νικήτας κατώρθωσε νὰ σχηματίσῃ περιουσίαν τινά. Καὶ ἔπειτα ἡ τιμὴ τῶν ὅπλων τῶν ἐπιδρομῶν, ἴσως καὶ ἡ τιμὴ τοῦ αἵματος, ἦσαν χρήματα κακῶς κτηθέντα; Μόνη ἡ Θεία Πρόνοια δύναται νὰ λύσῃ τοιαῦτα ζητήματα.

Ἡ περιουσία τοῦ Νικήτα δὲν ἦτο κολοσσιαία. Ἠγόρασε δύο ἀγελάδας, ἐπώλει ὀλίγον βούτυρον, εἶτα εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἀπόκεντρον χωρίον του τὴν χρῆσιν τῶν βελόνων, τῶν μικρῶν κατόπτρων τῶν ἀντὶ πέντε καπηκίων πωλουμένων καὶ ἄλλων παραπλησίων ἀθυρμάτων. Ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτοῦ ταξειδίων ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν ἀπέκτησε πολλοὺς ρευματισμοὺς, ἐλαφρὰν προσβολὴν ἀποπληξίας καὶ τὸ στρογγύλον ποσὸν εἰκοσιπέντε ἀργυρῶν ρουβλίων, ἐν ἄλλοις λόγοις ἑκατὸν φράγκων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐπῆλθε χρεωκοπία, περικόψασα μικρὸν ὅλα τὰ κεφάλαια, ἧτις ὅμως οὐδὲ κἀν ἔθιξε τὴν περιουσίαν τοῦ ἡμετέρου ἥρωος, διότι αὕτη δὲν ἀπετελεῖτο ἐκ χρονονομισμάτων. Βλέπων ἐκυτὸν κάτοχον εἰκοσιπέντε ρουβλίων

εἰς μικρὰ ἀργυρὰ καὶ εἰς χαλκὰ ἔτι νομίσματα, κεκρυμμένα ἅπαντα ἐν τινὶ ὀπῇ τοίχου, ἀγνώστῳ τοῖς λοιποῖς θνητοῖς, ὁ Νικήτας ἐσκέπτετο ἐπὶ πολὺ συλλογιζόμενος τί θὰ τα κάμῃ.

Ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ οἰκογένεια ζῆ ἐν κοινῷ ἐν μεγάλῃ καλύβῃ, ἀποτελουμένη ἐξ ἐνὸς μόνου κατοικησίου δωματίου, ὅπερ πολλάκις διαιρεῖται εἰς δύο διὰ λεπτοῦ χωρίσματος. Ἐν τούτῳ αἱ γενεαὶ διαδέχονται ἀλλήλας· πάπποι, μάμμαι, θεῖαι, πατέρες, ἀδελφαί, τέκνα, ἔγγονοι κοιμῶνται ἀναμιξῆ ἐπὶ τῆς πλατείας ἐκ κεράμων θερμάστρας κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐπὶ ξυλίνων σανίδων κατὰ τὸ θέρος. Ἐνίοτε ὅταν ἦναι πολὺς ὁ καύσων, ὅσοι δὲν φοβοῦνται τὰ κρυολογήματα κοιμῶνται εἰς τὸν παντὶ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένον χορτοβολῶνα· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πολυτέλεια, ἧς ἐπιτρέπεται νὰ γίνηται χρῆσις μόνον πρὸ τῆς συγκομιδῆς τοῦ χόρτου, διότι ὅταν πληρωθῶσιν αἱ ἀποθήκαι δὲν ὑπάρχει πλέον θέσις διὰ νὰ κοιμηθῇ τις, ἀφ' οὗ μάλιστα καὶ τὰ ζῶα δὲν ἀρέσκονται εἰς χόρτον συνθλιβέν ὑπὸ ἀνθρωπίνου σώματος καὶ δὲν πρέπη νὰ φθειρῆται τόσῳ πολῦτιμος συγκομιδῆ.

Ὁ Νικήτας δὲν ἐθεώρει λοιπὸν πολὺ ἐξησφαισμένην τὴν κατοχὴν τῶν εἰκοσιπέντε αὐτοῦ εἰς κεράτια ρουβλίων· οἱ ἐναπολειφθέντες αὐτῷ υἱοὶ καὶ ἡ θυγάτηρ εἶχον σηῆνος παιδίον, τὰ ὅποια ἀργὰ ἢ γρήγορα ἦτο δυνατὸν ν' ἀνακαλύψωσι τὴν κρύπτην, καὶ τότε τ' ἀργυρὰ γριβερνίκια (νομίσματα δέκα καπηκίων) θὰ ἐξηφανίζοντο μετὰ τὰ χαλκὰ καπήκια, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τέλους θὰ ἐναπέμεινεν ἐν τῷ σάκκῳ.

Ὁ γέρον χωρικός ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ ἄπαξ ἔτι εἰς τὴν πόλιν. Ἐλάβε τὸν ἵππον καὶ τὸ ἀμάξιον τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του, ἐφόρσε τὸ ἐόρτινόν του τουλούπιον, τὴν δ' ἐπαύριον ἐπανῆλθε φαιδρὸς καὶ εὐθυμος, μεθύων ὀλίγον καὶ θλίβων μετ' ἐμφάσεως τὸ στήθος διὰ τῆς χειρὸς.

Τὰ μικρὰ, ὅσα εἶχον ἠλικίαν ἀπὸ δέκα μέχρι δεκαπέντε ἐτῶν, τὸν ἐθεώρουν μὲ ἀπεσβολωμένον ἦθος.

—Ναι, μικρὰ μου περιστεράκια, τὰ εἰκοσιπέντε ρουβλία ἔγιναν τώρα ἕνα κομμάτι χαρτί. Ἐνα εὐμωρφο γαλάζιο χαρτί, ραμμένο εἰς ἕνα σακκούλακι. Ὁ παπποῦς θὰ κοιμάται μαζί μ' αὐτὸ, καὶ ζεῦρετε πῶς ἐλαφρὰ κοιμάται ὁ γεροπαπποῦς. Ἦαίε πλέον, πουλάκια μου, ὅτι ἔχω τὸ ἔχω γιὰ λόγου μου. Ἐ! Ἐ!

Τὰ παιδιά, ἅτινα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἶχον σουφρώσει μερικὰ τέταρτα καπηκίου ἐκ τῆς κρύπτῃς, δὲν συνεμερίζοντο τὴν εὐθυμίαν τοῦ παπποῦ, ὅπερ βλέπων ἐκεῖνος τὰ ἐφιλοδώρησε διὰ τινῶν λακτισμάτων, ἐτράβηξε τὰ μαλλία τῶν δύο μικροτέρων καὶ ὑπέγηε νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ τῆς θερμάστρας, ὅπως χωνεύσῃ ἐνταῦτ' ὁ οἶνον καὶ τὴν χαρὰν του.

Ἐκτοτε ὁ γέρον Νικήτας οὐδαμῶς εἰργάζετο, ἀλλ' ἀνεπαύετο θερμαινόμενος εἰς τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ περίεξ αὐτοῦ ἡ οἰκογένειά του κατεγίνετο εἰς πολυμοχθοτάτας ἐργασίας.

— Εἶναι ἡ σειρά σας τώρα, παιδιά μου, ὑπετονθόρυζε βλέπων αὐτοὺς μεταβλίνοντας πρὸς ἐκτέλεσιν ἀγγαρειῶν ἕκαστα τὸ χρέος μου, ἐμάζουσα περιουσίαν, σὰς ἐγέννησα καὶ σὰς ἀνέθρεψα ὅσον ὁποῦ ἐγίνατε ἄνδρες... Τώρα γηροκομήσατε τὸν παπποῦν ὅταν μεγαλώσητε θὰ γηροκομήσωσι καὶ σὰς τὰ παιδιά σας.

Καὶ τότε ὁ Νικήτας ἐξῆγε τοῦ στήθους τοῦ τὸ ἐκ μουσελίνης σακκίδιον, τὸ περιέχον τὸ τραπεζικὸν τοῦ γραμματίου τῶν εἰκοσιπέντε ρουβλίων. Ἔστρεψε καὶ ἀνέστρεφεν αὐτὸ, τὸ ὠσφραίνετο, τὸ ἔψαυε, καὶ μετ' ἀφάτου ἡδονῆς ἤκροατο τὸν θροῦν τοῦ ὑπὸ τῶν δακτύλων του συμπυκνωμένου λείου ἐκείνου καὶ μεταξώδους χάρτου. Ἡμέραν τινα τὸν κατέλαβε τρόμος αἰφνίδιος, καὶ ἀμέσως ἔτρεξε νὰ εὕρῃ αἰχμηρὰν μάχαιραν, ἐπανελθὼν δὲ ἐκάθησεν εἰς τὸν ἥλιον ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας του καὶ ἤρχισε νὰ ἐξηλῶνῃ ἐπιμελῶς τὸ πολῦτιμον σακκίδιον. Τῷ εἶχεν ἐπέλθει ἰδέα τρομερά...

Μήπως διὰ τινος μαγγανεύματος τὸ κυανοῦν γραμματίον του ἀπόλωσε τὴν ἀξίαν του;

Μήπως ὑπεξαίρεσας τις αὐτὸ τὸ ἀντικατέστησε διὰ κοινοῦ καὶ ἀνωφελοῦς λευκοῦ χάρτου;

Αἱ τρέμουσαι χεῖρές του λίαν ἀδεξιῶς ἐξήλωνον τὸ σακκίδιον δις ἐτροπύθη μετ' αἰχμηρὸν τοῦ μαχαιρίου καὶ ἐπὶ τέλους ἐδέησε νὰ κάμῃ καὶ τῶν δδόντων του χρῆσιν, ὅπως ἀνοίξῃ τὸ λεπτὸν περικάλυμμα. Διὰ βλέμματος πλήρους ἀγωνίας ἠρεύνησε τὰς πτυχὰς τοῦ χαρτίου... Ἔμνευε πάντοτε κυανοῦν τὸ πολῦτιμον ἐκεῖνο τραπεζικὸν γραμματίον! Ἐξηκολούθει ἔχον τὴν ἀξίαν εἰκοσιπέντε ρουβλίων!

Ὁ Νικήτας ἐξεδίπλωσεν αὐτὸ μετὰ στοργῆς, τὸ ἐξέτεινεν εἰς τὸν ἥλιον, σημειῶν διὰ τῆς χειρὸς τὰς γραμμάς τοῦ μετ' ὑδάτινα σημεῖα ἐκτετυπωμένου ἐπὶ τοῦ πάχους τοῦ χάρτου δικεφάλου ἀετοῦ καὶ βαθμηδὸν μεθυσθεὶς ἔκτε τῆς θέας τοῦ κεφαλαίου του καὶ ἐκ τῆς γλυκειᾶς θερμότητος ἑαρινοῦ ἡλίου, ἤρχισε ταπεινῇ τῇ φωνῇ νὰ προσαγορεύῃ τὸν χάρτην διὰ λέξεων θωπευτικῶν καὶ ν' ἀπευθύνῃ αὐτῷ εὐχὰς καὶ εὐλογίας.

Σκιά τις παρενεβλήθη μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ χωρικοῦ.

Ὁ Νικήτας ἤγειρε μετ' ἀπεριγράφτου τρόμου τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀπαίσιον βλέμμα τῶν ἡμισθέστων ὀφθαλμῶν του προσηλώθη ἐπὶ τοῦ προσελθόντος ἀδικακρίτου. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ προσέλαβε τότε ἔκφρασιν πραοτέρην καὶ ἐξέβαλε τὸν πῖλόν του πρὸ τοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας.

— Δὲν ἐντρέπεσαι, Νικήτα, τῷ εἶπεν ἐκεῖ-

νος διὰ φωνῆς αὐστηρᾶς, δὲν ἐντρέπεσαι ν' ἀγαπᾷς τόσῳ πολὺ τὰ χρήματα! Τὰ τέκνα σου ἐργαζόμενα ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ τὸν κόπον διότι δὲν ἔχουσιν ἀκόμη ἓνα ἵππον, καὶ σὺ φυλάττεις αὐτοῦ εἰς τὸ σακκοῦλί σου τὰ μέσα, διὰ τῶν δποίων θὰ ἡδύνασο νὰ τοὺς συνδράμῃς καὶ νὰ ἐπισύρῃς τὰς εὐλογίας των. Δὲν ἔχεις ἀγαθὴν καρδίαν!

— Τὰ παιδιά μου δουλεύουν, πάτερ Ἰακείμ, ἀπεκρίνατο ὁ Νικήτας καμμῶν τοὺς ὀφθαλμούς μετ' ἐκφράσεως μὴ εὐπαπατήτου πανουργίας, καὶ εἶναι πολὺ σωστόν. Καὶ ἐγὼ ἐδούλευα πρῶτα ἄσά σκύλλος καὶ κίνεις δὲν μου ἔδωκεν ἓνα ἄλογο! Καὶ ἔπειτα τὸ ἄλογο ἤμπορεῖ καὶ νὰ ψοφήσῃ, καὶ τότε πᾶνε τὰ χρήματα!

— Ἄλλ' ἂν δὲν θέλῃς ἄλογον, ἤμποροῦν ν' ἀγοράσῃς ἄλλο τι, ἀπεκρίνατο ὁ ἐφημέριος.

Ὁ ἐφημέριος ἐκεῖνος ἦτο κάλλιστος ἄνθρωπος, ἀποκλίνων ὀλίγον πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ ὅστις εὐχαρίστως ἤνοιγε συνομιλίαν μετὰ τῶν ἐνοριωτῶν του, —διὰ νὰ ἴδῃ τί ἐνέκλειον ἐν τῇ καρδίᾳ των, ὡς ἔλεγε.

— Δὲν ἔδωκες ἀκόμη οὐδὲ ἐν κηρίον εἰς τὴν Παναγίαν, οὔτε εἰς τὸν προστάτην σου ἄγιον. Νομίζεις ὅτι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως θὰ θελήσῃς νὰ δεηθῶσι τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου;

— Ἐχομεν ἀκόμη καιρὸν νὰ συλλογισθῶμεν δι' αὐτὰ, ὑπολαβὼν εἶπεν ὁ Νικήτας μετὰ τῆς αὐτῆς ἀταραξίας.

— Πῶς ἔχεις καιρὸν! ἀνέκραξεν ὁ πατήρ Ἰακείμ, γέρον ἁμαρτωλέ! Σὺ εὐρίσκεσαι ἤδη εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου...

— Ὅχι ἀκόμη, ἄγιε δέσποτα, στέκω πολὺ καλὰ εἰς τὴν υἱεῖάν μου.

— Ἀλλὰ, ταλαίπωρε, τί ἡλικίαν ἔχεις;

— Δὲν ἤξεύρω, αἰδεσιμώτατε.

— Τί ἡλικίαν εἶχες κατὰ τὰ 1812;

— Θὰ ἤμουν τότε ὡς τριάντα χρόνων.

— Λοιπὸν περιπατεῖς εἰς τὰ ἑβδομηντα καὶ λέγεις πῶς ἔχεις ἀκόμη καιρὸν! Μετανόησε διὰ τὰς ἁμαρτίας σου, ἐν ὅσῳ ὁ Θεὸς σὲ ἀφίνει νὰ ζῆς!...

— Θὰ μετανόησω, αἰδεσιμώτατε.

— Καὶ ἀναπτε κηρία εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας, ἀκούεις;

— Ἀκούω, αἰδεσιμώτατε, θ' ἀνάψω. Τώρα δὸς μου σὲ παρακαλῶ τὴν εὐχὴν σου.

Ὁ ἱερεὺς τὸν πύλόγησε *dwera*, —διότι ἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ὁ πανοῦργος γέρον οὐδὲν θὰ ἐζήτει, —καὶ ἀπῆλθεν ἐλεεινολογῶν καθ' ἑαυτὸν τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν.

Μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας, —κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ Νικήτας οὐδὲν ἔτι εἶχεν ἀνάψει κηρίον, —ὁ ἵππος τοῦ υἱοῦ του ἐδικαίωσε τοὺς φόβους οὗς οὗτος ἐξέφρασε κατὰ τὴν μετὰ τοῦ πατρὸς Ἰακείμ συνδιάλεξίν του τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἀπέθανεν ἀγογγύστος, ὡς ἀγογγύ-

στος καὶ ἐξῆσεν ὑπὸ τὸ σάγμα καὶ τὸν χαλινόν.

Ἦτο τοῦτο δυστύχημα μέγα δι' ἄπασαν τὴν οἰκογένειαν. Ὁ ἵππος εἶναι εἰς τὸν ῥῶσσον χωρικὸν χρησιμώτερος καὶ αὐτοῦ τοῦ ὑποκαμίσου, ὃ φέρει ἐπὶ τῶν νώτων. Ἐν Ῥωσσίᾳ ἡ γῆ πρέπει νὰ μείνῃ ἀκαλλιέργητος ἐπὶ ἓν ἔτος ἀνά πᾶσαν τριετίαν· αἱ ἀποστάσεις δὲ διατρέχουσι πρὸς συκομιδὴν τῶν προϊόντων εἶναι πολλάκις μέγισται. Ὁ ἵππος εἶναι ἀπαραίτητος, καὶ εἶναι ἀνάγκη ἀγορᾶς τοιοῦτου, καὶ ἂν ἔτι δεῖσῃ πρὸς πληρωμὴν αὐτοῦ σύμπασα ἡ οἰκογένεια νὰ νηστεύσῃ ἐπὶ ἓν ὀλόκληρον ἔτος, ξηρὸν μόνον ἄρτον τρώγουσα.

Οἱ υἱοὶ τοῦ Νικήτα συναπεφάσισαν νὰ παρακαλίσωσι τὸν γέροντα νὰ τοῖς δανείσῃ τὰ πρὸς ἀγορὰν ἵππου ἀπαιτούμενα χρήματα. Οἱ ἵπποι δὲν εἶναι ἀκριβοὶ ἐν Ῥωσσίᾳ· πρὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου καλοὶ μικροὶ φορτηγοὶ ἵπποι ἐπωλοῦντο ἀντὶ δώδεκα μέχρι δεκαπέντε ἀργυρῶν ρουβλίων μόνον. Τὴν Κυριακὴν, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας, πρὶν ἢ καθίσωσιν εἰς τὴν οἰκογενειακὴν τράπεζαν, οἱ δύο υἱοὶ προσεκύνησαν τοῖς τὸν Νικήταν, πρηνεῖς πίπτοντες καὶ διὰ τοῦ μετώπου ψύζοντες τὴν γῆν, εἶτα δὲ διὰ τῆς βοηθείας τῶν χειρῶν ἀνεγειρόμενοι·

— Πάτερ, τῷ εἶπον ἀμφότεροι συγχρόνως, εὐεργέτησόν μας.

Ὁ Νικήτας ἀνέμενεν ἀτάραχος τὴν αἴτησιν.

— Εἰξέυρεις ὅτι τὸ ἄλογόν μας ἐψόφησεν, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος.

— Καὶ δὲν ἔχομεν τὰ μέσα ν' ἀγοράσωμεν ἄλλο, προσέθηκεν ὁ δεύτερος.

— Ναί, εἶπεν ὁ Νικήτας, ὁ πανάγαθος Θεὸς ὁπέδαλεν εἰς αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν. Λέγουσι ὅτι παιδεύει ὅσους ἀγαπᾷ.

— Δάνεισέ μας γοῦματα διὰ ν' ἀγοράσωμεν ἐν ἄλογον! ἐπανέλαβεν ὁ πρεσβύτερος· καὶ εἶτα ἀμφοτέροι προσέθηκαν ὁμοῦ:—Καὶ θὰ προσευχόμεθα εἰς τὸν Θεὸν διὰ σὲ αἰωνίως.

Ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια, γυναῖκες καὶ παιδιά, ἦσαν ὀπισθεν τῶν ἱεσῶν καὶ πρηνεῖς προσεύχοντες ὡς ἐκεῖνοι τὸν ἀρχηγὸν τῆς οἰκογενείας.

Οὗτος ἔχουσε τὴν χεῖρα εἰς τὸ ὑποκάμισόν του καὶ ἔψαυσε τὸ σακκίδιον, ὅπερ ἦν ἐξηρητημένον διὰ τινος τρινίας ἐκ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ.

— Εἶθε ὁ Παντοδύναμος νὰ λυπηθῇ τὴν δυστυχίαν σας, εἶπεν· ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω τίποτε.

— ὦ πάτερ μας, εὐεργέτα μας, ἠγαπημένε μας! . . . ἐκράνυζον σύμπαντες οἱ κάτοικοι τῆς καλύβης, προσερχόντων τῶν δύο υἱῶν. Σῶσέ μας, προστάτευσέ μας.

Διὰ χειρονομίας λίαν εὐνοήτου, ὁ Νικήτας ἔφραξε τὰ ὠτά του. Ἠγέρθη ἡ ἀκρόασις ἐτελείωσεν· αἱ ἱεσῆσαι ἔπχυσαν ἀποτόμως.

— Μὲ σκοτίζετε, εἶπεν ὁ γέρον. Ὑπάρχουν Ἑβραῖοι, πηγαίνετε νὰ δανεισθῆτε.

Καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν τράπεζαν ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς σιγῆς.

Τοιοῦτος εἶναι παρὰ τοῖς ῥῶσσοις χωρικοῖς ὁ οἰκογενειακὸς σεβασμὸς, ὥστε οὐδεὶς οὐδὲ λέξιν εἶπε· καὶ οὐδεὶς συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τῷ κλέψῃ τὸ σακκίδιον. Καὶ βεβαίως μὲν οἱ υἱοὶ τοῦ ὀπισθεν αὐτοῦ τὸν ἀπεκάλουν παληόσκυλλον, γεροδιάβολον, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραπλήσια ἐπιθετὰ ἀπένεμον αὐτῷ,—ἀλλ' ὁ ἐξωτερικὸς σεβασμὸς οὐδέποτε ἔλειψεν.

Ἐπῆγαν εἰς τὸν Ἑβραῖον. Ὁ Νικήτας ἔλεγεν ἀληθῆ· ὑπάρχουσι Ἑβραῖοι ἐν Ῥωσσίᾳ, πολλοὶ καὶ πανταχοῦ σχεδόν,—καὶ τὸ κυριώτερον μέρος τῆς περιουσίας τῶν ἀπόρων χωρικῶν μεταβαίνει εἰς τὰς ἀρπακτικὰς αὐτῶν χεῖρας. Νέος ἵππος εἰσῆλθεν εἰς τὸν σταῦλον, καὶ ὁ βίος ἐξηκολούθησεν ὁ αὐτὸς ὡς καὶ πρότερον ἐκτός τινων στερησῶν ἐπὶ πλέον, ἄς ὅλη ἡ οἰκογένεια ὑφίστατο.—Ὁ Νικήτας ὅμως ἀπῆτει πάντοτε τὴν τακτικὴν αὐτοῦ τροφήν καὶ τὴν ἐλάμβανε πάντοτε, διότι δὲν ἠνόει νὰ στερηθῇ τίποτε.

— Δὲν πταίω ἐγὼ, ἔλεγεν εἰς τὴν θυγατέρα του, ἐὰν ἐψόφησε τὸ ἄλογον. Θέλω τὸ κβάς καὶ τὸ τσάι μου, ὡς πάντοτε.

Καὶ ἡ θυγάτηρ του ὑπήκουεν ὀλιγώτερον τρώγουσα καὶ πλειότερον ἐργαζομένη.

Ἐκείνη ὅμως δὲν ἠσθένησεν,—ἡ Θεῖα Πρόνοια ἐκδηλοῦι πολλάκις οὕτω τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς,—ἀλλ' ὁ Νικήτας!

Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν ἔμεινε πλέον τοῦ δέοντος μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου παρὰ τὴν ὄχθιν τοῦ ποταμοῦ, προσεβλήθη ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ τὴν ἐπαύριον, ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς θερμάστρας, φρίστων καὶ ριγῶν, καίτοι ὑπὸ σωρείας ἐσκεπασμένους προβειῶν, αἵτινες ἐξ ὀλοκλήρου σχεδόν ἐκάλυπτον αὐτόν.

Παρῆλλον οὕτω δύο ἢ τρεῖς ἡμέραι χωρὶς ὁ γέρον νὰ αἰσθανθῇ βελτιωσίν τινα. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐζήτηε διὰ φωνῆς βραγχώδους νὰ πῆ·—εἰς τῶν ἐγγόνων του, ὅστις τὸν ἐφύλαττε, τῷ ἔδιδε λάγηνον περιέχουσαν κβάς·—ὁ Νικήτας ἔπινεν ἀφθόνως ἐκ τοῦ ὑποξύνου ἐκείνου ποσοῦ, εἶτα ἔστρεφε τὰ νῶτά του χωρὶς νὰ εἶπῃ εὐχαριστῶ, καὶ ἐξέπεμπε βαθὺν στεναγμόν.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἡ κατάστασις αὐτῆ ἤρχισε νὰ θορυβῇ τὴν οἰκογένειαν. Οὐχὶ διότι ὁ ῥῶσσος χωρικός δεικνύει πολλὴν τρυφερότητα ὅταν πάσχωσιν οἱ συγγενεῖς του· ὀλίγον τὸν μέλλει ἂν ὁ ἄλλος ὑποφέρῃ, ἀφ' οὗ δὲν φροντίζει παραπολὺ καὶ ὅταν ὑποφέρῃ ὁ ἴδιος· ἡ ἰδέα τοῦ πεπρωμένου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐγκαρτερήσεως, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ, συντελοῦσιν ὅπως τὰς ἀσθενείας καὶ τὸν θάνατον αὐτὸν θεωρῇ ὡς δυσάρεστα μὲν ἀλλὰ συνθησάτα πράγματα,—ἀπαρραλλάκτως σχεδὸν ὡς τὰς δυσχασίας τοῦ ἀέρος.

Ἄλλ' ὁ Νικήτας ἦτο ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογε-

νείας· ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἄρα ἦν πολυτιμωτέρα πάσης ἄλλης κοινῆς ζωῆς. Ὁ προσβύτερος υἱὸς του ἐπλησίασεν εἰς αὐτὸν καὶ τῷ προέτεινε νὰ ὑπάγῃ νὰ φέρῃ τὴν μαμμὴν... Οἱ ἀναγνώσται μου δὲν πρέπει νὰ γελάσωσιν ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ. Μήπως ἐν αὐτῇ τῇ Γαλλίᾳ, ἡ μαῖα δὲν θεραπεύει χεῖρας καὶ πόδας ἐξαρθρωθέντας; μήπως ἐκαίη δὲν κάμνει τοὺς ἐπιδέσμους τῶν πληγῶν, καὶ δὲν διατάσσει ζεστά ποτὰ διὰ τοὺς πυρέσσοντας;

— Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τὴν μαμμὴν! ὑπετονθόρυσεν ὁ γέρον. Δὲν ἔχω χρεῖαν αὐτῆς διὰ ν' ἀποθάνω, ἂν ἦλθεν ἡ ὥρα μου.

— Ἀλλ' ἡ πόλις δὲν ἀπέχει πολὺ, ἐτόλμησε νὰ εἶπῃ ὁ δευτεροτόκος υἱός· ἂν θέλῃς νὰ προσκαλέσωμεν τὸν ἱατρὸν...

Δὲν ἐπρόφθασε νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν του καὶ ἐδέχθη κατὰ κεφαλῆς τὸ ξύλινον δοχεῖον, τὸ περιέχον τὸ πρόγευμα τοῦ πατρὸς του. Κατόρθωσε κατὰ τὸ ἥμισυ μόνον ν' ἀποφύγῃ τὸ κτύπημα, καὶ ἀπέμεινε ὡσεὶ ἐνδὸς, σπογγίζων διὰ τῆς χειρὶδος του τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ εἶχε κολλήσει μέρος τοῦ ἐν τῷ δοχείῳ ἐμπεριεχομένου πόλτου.

— Τὸν γιατρὸν, ἔ! τὸν γιατρὸν! Βέβαια, θέλετε τὸ γρηγορότερον νὰ πάρῃ ὁ ξένος τὰ λίγα χρηματάκια, ποῦ τόσον κόπον ἔκαμα ἕως οὗ τὰ μαζεύσω! Καὶ μήπως θὰ τὸν πληρώσετε σεῖς αὐτὸν τὸν διαβολογιατρὸν; Μάλιστα! Θὰ ἔλθετε μὲ καταδασμένα μούτρα νὰ μοῦ εἰπῆτε:— Πατέρα, δὲν ἔχομεν λεπτὸν· σὺ ἱατρειῆς, πλήρωσε καὶ σὺ... Σῦρτε ἔς τὸ διάβολο, ὄλοι, ὄλοι, ὄλοι σας!

Ὁ Νικήτας ἐπανέπεσεν εἰς τὴν κλίνην καὶ οὐδὲ λέξιν εἶπε καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας. Τὴν ἐσπέραν ἡ κατάστασις αὐτοῦ ἰχειροτέρουσεν ἡ ἀσθμαίνουσα ἀναπνοὴ αὐτοῦ καθίστατο βαθμηδὸν δυσκολωτέρα. Ἡ οἰκογένεια ἐφοβήθη καὶ ἔστειλε νὰ φέρῃ τὸν ἱερέα.

— Μπα! δὲν εἶναι τόσῳ ἄρρωστος, ἐσκέφθη ὁ πατὴρ Ἰακεῖμ μόλις ἰδὼν αὐτόν· μάλλον θυμωμένος φαίνεται παρὰ ἄρρωστος. Ἄς ἴδωμεν ποῖον εἶναι τὸ τρωτὸν μέρος του.

Ἐπλησίασεν εἰς τὴν θερμάστραν, ἐκάθησεν εἰς τὸ σκαμνίον καὶ ἐκάλεσε κατ' ὄνομα τὸν γέροντα ἀμαρτωλόν. — Νικήτα Βλασιερ, τῷ εἶπεν, ἦλθον νὰ σε ἴδω καὶ νὰ σοι κομίσω τὰς παρηγορίας τοῦ θεοῦ ἐλέους.

— Καλῶς τον, καλῶς τον, ὑπετονθόρυσεν ὁ γέρον ἀποτόμως.

— Ἡσθίνεσες λοιπὸν, δυστυχῆ γέρον. Ὁ πανάχθος Θεὸς σ' ἐτιμώρησε. Σοῦ τὸ εἶχον εἰπεῖ ὅτι ἐν ἡμέρᾳ δοκιμασίας κἀνένα φίλον δὲν θὰ εἶχες εἰς τὸν παράδεισον. Βλέπεις τί παθαίνεις διὰ νὰ μὴ μ' ἀκούσης;

— Ἀλήθεια! ἀλήθεια! ἐψέλλισεν ὁ Νικήτας διὰ φωνῆς θρηνώδους. Ἐγὼ πολλὰς ἀμαρ-

τίας. Ὁ Θεὸς ἄς λάβῃ ἔλεος διὰ τὴν ψυχήν μου!

— Ὅμως ἤμπορεῖς νὰ μαλάξῃς τὸν Θεόν, καὶ νὰ εὖρης προστάτας εἰς τὸν Παράδεισον· ἀναψε καμπόσα λευκὰ κηρία εἰς τὸν προστάτην σου ἄγιον, τὸν ἀρχάγγελον Μιχαὴλ, εἰς τὴν Παναγίαν... θὰ μεσιτεύσωσιν ὑπὲρ σοῦ...

Ἡ ὄψις τοῦ Νικήτα ἤλλαξεν· ἐτήρει δὲ ἀγρίαν σιγὴν. Ὁ ἱερεὺς μόλις ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ μειδιάμα, ὑπερ τῷ ἐπέφερον ἡ ἀπότομος αὐτῆ μεταβολῆ τοῦ χωρικοῦ.

— Ποῖος σ' ἐλύπησε, δυστυχῆ γέρον; ἠρώτησε μεταβάλλον ἐπιτηδείως τὴν δυσάρεστον ὀμιλίαν δι' ἄλλης ἀρεστοτέρας εἰς τὸν ἀσθενῆ. Ποῖος σὲ ἔκαμε νὰ ὀργισθῆς κατ' αὐτοῦ;

— Ὅλοι, ὄλοι! ἀνεκραύγασεν ὁ Νικήτας ὑψὼν τὸν γρόνθον αὐτοῦ. Ὅλοι ἐβάλλθησαν νὰ μὲ ἀναγκάσουν νὰ δώσω τὰ χρήματά μου! Τὴν ἄλλη φορὰ ἦτο ἐκεῖνο τὸ κατηραμένο τὸ ἄλογο, ὅπου τοῦ ἦλθε νὰ ψοφήσῃ... Σήμερα τὸ πρῶτ' ἄλλο ὁ ἱατρός... καὶ σὺ ἀκόμη, αἰδεσιμώτατέ μου, νὰ μὲ συμπαθῆς, ἀλλὰ θέλεις καὶ σὺ νὰ μοῦ πάρῃς τὰ χρήματά μου.

— Ὅχι δι' ἐμὲ, διὰ τὴν ἐκκλησίαν! παρετήρησε μετὰ πραότητος ὁ ἱερεὺς.

— Τί με μέλει ἐμὲ, ἂν διὰ τὸν ἑαυτὸν σου ἢ τὴν ἐκκλησίαν; Θέλεις καὶ καλὰ νὰ μοῦ τὰ πάρῃς, λοιπὸν δὲν θὰ σοῦ τὰ δώσω, δὲν θὰ σοῦ τὰ δώσω! Θὰ τὰ πάρῃς ὅταν ἐγὼ ἀποθάνω. Θὰ μοῦ κάμῃς μίαν καλὴν κηδεῖαν, καὶ ἀναψε τότε ὅσα κηρία θέλῃς!... Ἀκούετε, σκυλιὰ, προσέθηκεν ἀπειλῶν διὰ νεύματος τὰ τέκνα του· καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατόν μου ἀκόμη ὅλα θὰ ἔναι δι' ἐμὲ, καὶ τίποτε διὰ σας!

— Ἡσύχατε, τῷ εἶπε μετὰ πραότητος ὁ ἱερεὺς. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κραυγάζῃς κατ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι οὐδὲ λέξιν σοῦ λέγουν. Ἀκουσὸν με· Ὅταν ἀποθάνῃς καὶ ὁ διάβολος πάρῃ τὴν ἀμαρτωλὴν ψυχὴν σου, τί θὰ σοῦ χρειάζονται τὰ κηρία εἰς τὸ νεκροκράβατόν σου; Τώρα ἔπρεπε νὰ δεῖξῃς ὀλίγην μετάνοιαν, νὰ κάμῃς κατὰ ἔργα, νὰ μοιράσῃς τὰ ὑπάρχοντά σου εἰς τοὺς πτωχοὺς. Καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ τρέξῃς μακρὰν διὰ νὰ εὖρης πτωχοὺς, ἡ οἰκογένειά σου δὲν εἶναι πλουσία καὶ πολὺ τὴν βαρύνεις, χωρὶς νὰ λογαριάζωμεν τοὺς κακοὺς λόγους τοὺς ὁποῖους ἀκούει αἰωνίως ἀπὸ σέ! Ἐλα, δός τους ὀλίγα χρήματα, καὶ θὰ εἶπω εὐχὰς ὑπὲρ σοῦ, χωρὶς νὰ θελήσω νὰ λάβω οὐδὲ ἓνα καπῆκι.

— Ὅχι! ἀνεκραύγασεν ὁ Νικήτας, ὄχι! θὰ εἶπῃς εὐχὰς ὅταν ἀποθάνω, πληρωμένος μὲ τὰ χρήματά μου, ἂν δὲν θέλῃς νὰ εἶπῃς ἐν ὄσῳ ζῶ δωρεάν. Ἀλλὰ δὲν θὰ δώσω τίποτε, τίποτε! Φευγάτε ὄλοι, μ' ἐσκοτίσατε!

Ὁ πατὴρ Ἰακεῖμ, ὅστις εἶχε πολὺ ἀγαθὴν καρδίαν, ἐσηκώθη, χωρὶς νὰ θυμώσῃ, κηλύγησε τὸν ἀδιόρθωτον ἀμαρτωλόν, καὶ μετέβη νὰ εἶπῃ

τὰς ὑπεσχημένους εὐχὰς, διότι δὲν εἶχε φιλοχρήματον ψυχὴν.

Κατὰ τὴν νύκτα ἐπῆλθε φοβερός παροξυσμὸς εἰς τὸν ἀσθενῆ. Ἐχειρονόμει καὶ ἠπειλεῖ φαντασιώδεις ἐχθρούς, ζητοῦντας δῆθεν ν' ἀρπάσωσι τὸ κυκνόχρου γραμματίον του. Ἐτρεξάν νὰ ἐξυπνήσωσι τὸν πατέρα Ἰακείμ, ἀλλ' ὁ παραληρῶν ἀσθενὴς οὐδένα ἦτο εἰς κατάστασιν ν' ἀναγνωρίσῃ.

— Δὲν θὰ τὸ πάρετε! ἐκραύγασε διὰ φωνῆς ὀξείας, δὲν θὰ τὸ πάρετε! ὄχι! Καλλιτέρα ἔχω νὰ τὸ ξεσχίσω!

Καὶ αἰφνης, σγίσας τὸ σακκίδιον διὰ τῶν δυνύων καὶ τῶν ὀδόντων, ἀπέσπασε τὸ γραμματίον, τὸ εἰσήγαγεν εἰς τὸ στόμα του καὶ μασήσας κατέπιεν αὐτό. Ὀλίγον ἔλειψε νὰ πνιγῇ, καὶ ἐζήτησε νὰ πῆ. Πιῶν δὲ ἠγέρθη ὄρθιος, καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας ἀνεκάγχασε μακρόν.

— Χά, χά! ἀνεκραύγασε, δὲν θὰ τὸ πάρετε. Ἐγὼ θὰ τὸ φυλάξω! Τὴν ἐπάθατε, ἔ!

Ἡ οἰκογένεια, τεθορυβημένη ἐκ τοῦ ἀπροόπτου συμβάντος, τὰ εἶχε χάσει. Τοσοῦτῳ ταχέως τὰ πάντα ἐγένοντο, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ ἱερεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεῦσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς του.

Ὁ παροξυσμὸς ἐν τούτοις κατέπαυσε περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ ὁ Νικήτας ἐβυθίσθη εἰς ὑπνον βαθύν, συνεπενεγκόντα καὶ ἄφθονον ἰδρώτα.

Ὁ ἱερεὺς τότε ἀπῆλθε περίσκεπτος εἰς τὸ οἶκμά του.

— Ἄν συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν, ἐσκέπτετο, ἔχουσι νὰ συμβοῦν πολλὰ δυσάρεστα. Εὐτυχῶς ἤμην παρῶν καὶ ἐγὼ, ἄλλως οἱ ταλαίπωροι ἐκεῖνοι ἄνθρωποι ἤθελον θεωρηθῆ ὡς κλέπτει.

Δὲν σκοποῦμεν βεβαίως νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡ κατάποσις τραπέζικοῦ γραμματίου τῶν εἰκοσιπέντε βουβλίων εἶναι μοναδικὸν φάρμακον κατὰ τοῦ κακοήθους πυρετοῦ· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ὁ πολυτιμὸς χάρτης ἐνήργησε θαυμασίως.

Μετὰ δεκατετράωρον ὑπνον ὁ Νικήτας ἠγέρθη, λίαν μὲν καταβεβλημένος, ἀλλὰ καὶ ἐντελῶς ὑγιής, ἔχων καθ' ὀλοκληρίαν ἀπολέσει τὴν μνήμην τῶν διατρεζάντων. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας δὲν παρετήρησε τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ θησαυροῦ του· ἡ δ' οἰκογένεια περιδεὴς οὐδὲ κἂν νὰ ὑπαινιχθῇ αὐτὴν ἐτόλμα· ἀλλ' ἐπανερχομένης θαυμηδῶν τῆς μνήμης ἐπανεληφθησαν καὶ αἱ ἐξ ὀρμεμφίτου χειρονομίαι· ὁ Νικήτας ἔψαυσε τὸ σακκίδιον του, καὶ, ὦ φρίκη! εὔρεν αὐτὸ κενόν.

— Ἄ, τοὺς κακούργους, μὲ ἔκλειψαν! ἀνεκραύγασε παράφορος ἐκ τοῦ θυμοῦ.

Ἐτρεξάν νὰ φέρωσι τὸν ἱερέα, καὶ ἀφ' οὗ οὗτος πολλάκις διηγῆθη τὴν σκηνὴν, εἰς ἣν παρέστη μάρτυς, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ δώσῃ εἰς τὸν γέροντα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι μόνος του κατεβρόχθισε τὰ χρήματά του.

— Ὁ Θεὸς σ' ἐτιμώρησε διὰ τὴν σκληρότητα, τὴν ὁποίαν πρὸς τὰ τέκνα σου ἐδείκνυες, εἶπεν ὁ ἱερεὺς ἐν εἰδῇ ἐπιλόγου. Εἶσαι καταδεδικασμένος, πρὸς τιμωρίαν τῆς ἀλαζονείας σου, νὰ ζῆς πτωχὸς καὶ ἐστερημένος τῶν χρημάτων σου. Λάμβανε εἰς τὸ ἐξῆς παρὰ τῶν τέκνων σου, πρὸς τὰ ὁποῖα τόσον ἀσπλάγχχνως ἐφέρεσο, τὸν ἄρτον τῆς υἱικῆς στοργῆς καὶ τοῦ καθήκοντος, — καὶ ὁμολογεῖ ὅτι εἶναι ὁ αὐτὸς ὡς καὶ ἄλλοτε. Ὁδηγὸς τῶν πράξεών των δὲν ἦτο τὸ συμφέρον, ὡς ἐνόμισας. Μετανόησον διὰ τὴν κακίαν σου, καὶ δέου εἰς τὸν Θεὸν νὰ φανῇ ἴλεως πρὸς σὲ καὶ νὰ σὲ συγχωρήσῃ.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Νικήτας ἐτήρει ἐπίμονον σιγὴν· οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὸν τῆς νάρκης του. Τὸν ἔφερον βαστάζοντες ἐκτὸς τῆς καλύβης, διότι ἦτο ἀκόμη πολὺ ἀδύνατος καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βαδίσῃ μόνος. Ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκάθητο θερμαινόμενος εἰς τὸν ἥλιον, διότι ἦτο θέρος, καὶ μηχανικῶς ψαύων τὸ θερμὸν σακκίδιον κεκλιμένῃ ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐφαίνετο ὡσεὶ προσπαθῶν νὰ διακρίνῃ εἰς τὰ ἐντόσθιά του τὸ προσφιλὲς γραμματίον.

Ἐν τούτοις ἐξηκολούθει νὰ τρώγῃ πολὺ καλὰ καὶ αἱ δυνάμεις του θαυμηδῶν ἐπανήρχοντο. Ἡμέραν τινα, τῇ βοήθειᾳ βακτηρίας, ἠδυνήθη μόνος νὰ φθάσῃ μέχρι τῆς συνήθους θέσεώς του.

— Πηγαινέτε, εἶπεν εἰς τὰ τέκνα του· δὲν σὰς ἔχω πλέον ἀνάγκην. Εἶμαι τώρα πολὺ καλά.

Ἦσαν οἱ πρῶτοι λόγοι, οὓς ἐπρόφερε μετὰ τὴν ἀσθένειάν του.

Ἐνόμισαν ὅτι δὲν εἶχε πλέον τίποτε, καὶ ἕκαστος μετέβη εἰς τὸ ἔργον του, διότι πάντοτε ὑπάρχει ἀνάγκη θραχιόνων κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θερισμοῦ.

Περὶ τὴν ἐσπέραν ἡ κόρη του, ἥτις πάντοτε ἐπανήρχετο πρώτη εἰς τὴν κατοικίαν διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ φαγητὸν, δὲν τὸν εἶδεν εἰς τὸ συνήθες κάθισμά του. Καταληφθεῖσα ὑπὸ ἀορίστου τινὸς φόβου, ἐτάχυνε τὸ βῆμα· εἰσῆλθεν εἰς τὴν καλύβην, ἀλλ' οὐδένα εὔρεν. Ἐξῆλθε καὶ διέτρεξε τὸ χωρίον, — ἀλλ' οὐδεὶς εἶχεν ἰδεῖ τὸν Νικήταν. Ἐτρεξε τότε νὰ εὔρῃ τὰ λοιπὰ τῆς οἰκογενείας μέλη, καὶ πάντες κατέγιναν εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ. Ἄλλ' οὐδαμοῦ κατώρθωσαν ν' ἀνακαλύψωσιν ἕχνος τι. Ὁ ὀδηγὸν τὸν ἵππον ὅμως, ὅταν ἠθέλωσε νὰ εἰσαγάγῃ αὐτὸν εἰς τὸν σταῦλον, ἤσθάνθη μικράν τινα ἀντίστασιν. Ὁ ὄθησε μετὰ μείζονος δυνάμεως, — καὶ σῶμα βαρὺ ἐκτύπησε τὴν θύραν, ταλαντευόμενον ὡς ἐκκρομές.

Εἶδε τότε τὸν Νικήταν ἀπηχοισμένον ἐκ τῆς εἰς τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας δοκοῦ. Ἡ δεξιὰ χεὶρ αὐτοῦ ἔθλιβεν ἔτι τὸ κενὸν σακκίδιον ἐπὶ τοῦ γυμνοῦ λιποσάρκου στήθους του. Ὁ γέρον

φιλάργυρος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ πολυτίμου του γραμματίου.

[HENRI GRÉVILLE]

K^a M^{*}

Η 28 ΚΑΙ 29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Ὁ Ἄραγῶ, ἐν τινι τῶν διδακτικῶν καὶ διηκτικῶν ἐκείνων σημειώσεων, ἃς κατ' ἔτος ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ *Ἐπετηρίδι τοῦ Γραφείου τῶν καταμετρήσεων*, λέγει προκειμένου περὶ ἡμερολογίου τὰ ἐξῆς: «Ὁ Ἀρχοντοχωριάτης, ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τοῦ Μολιέρου, ἐξήτει παρὰ τοῦ διδασκάλου τῆς φιλοσοφίας νὰ μάθῃ τὸ *καλενδάριον*. Ἀλλὰ, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ὁ κ. Ἰορδάνης ἠπατάτο νομίζων ὅτι τὰ μαθήματα, τὰ ὁποῖα ἐξήτει ἦσαν εὐκόλα καὶ ἀπλά. Ἡ ἐξήγησις τοῦ ἡμερολογίου εἶναι ἐκ τῶν λεπτοτέρων καὶ μᾶλλον ἀκνωθῶδων μερῶν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μαθήσεως ἐν γένει.»

Ὁρθοτάτη ἡ παρατήρησις τοῦ Ἄραγῶ ὅθεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα δὲν θέλομεν ἐπιχειρήσει μακρὰν καὶ θαθεῖαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ θὰ εἰπωμεν μόνον, προκειμένου περὶ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου, πότε ἔχει 29 ἡμέρας καὶ πότε 28, τὸν λόγον τῆς τοιαύτης διαφορᾶς καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ὀνομασίας: *δίσεκτον ἔτος*.

Καὶ πρῶτον τί ἐστὶν ἔτος; Ἡθέλομεν περιπέσει εἰς μακρὰς καὶ λεπτομερεῖς ἐξηγήσεις, ἐὰν ἠθέλομεν νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τὸν τοσοῦτω κοινὸν τοῦτον ὄρον. Ἀρκοῦμεθα ὅθεν νὰ εἰπωμεν ὅτι οὕτω καλεῖται ἡ διάρκεια μιᾶς ὀλοκλήρου περιφορᾶς τῆς γῆς περὶ τὸν ἥλιον ἢ ἀκριβέστερον, ὁ χρόνος, ὅστις παρέρχεται μεταξὺ δύο διαδοχικῶν διαβάσεων τοῦ ἡμετέρου πλανήτου διὰ τοῦ αὐτοῦ ἰσημερινοῦ σημείου. Αὕτη δὲ ἡ διάρκεια τοῦ ἔτους, τοῦ καὶ τροπικοῦ κελουμένου, δὲν ἀποτελεῖται ἀκριβῶς ἐκ 365 ἡμερῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσέγγισιν ἐκ 365 ἡμερῶν καὶ 6 ὥρῶν, ἧτοι *ἑνὸς τετάρτου* τῆς ἡμέρας.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἐπὶ Νουμᾶ, εἶχον ἔτος συγκείμενον ἐκ 355 ἡμερῶν. Ἄλλ' ἡ διαφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὸ πραγματικὸν ἔτος ἦν τοσαύτη, ὥστε ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην ἐμβολίου μηνός, ὅστις ἐξ 22 ἡμερῶν συγκείμενος ἐκαλεῖτο *Mercedonius* καὶ προσετίθετο κατὰ διετίαν εἰς τοὺς δώδεκα ἔτοποθέτου δὲ τὸν μῆνα τοῦτον ὀλόκληρον μεταξὺ τῆς 23 καὶ τῆς 24 Φεβρουαρίου. Τὸ ἔτος ἦν τότε 366 ἡμερῶν, τουτέστι μεγαλείτερον τοῦ πολιτικοῦ κατὰ ποσότητα, ἧτις εἰς διάστημα μιᾶς ἑκατονταετηρίδος ἀποτελεῖ 75 ἡμέρας, διαφορὰν οὐχὶ μικράν ὅθεν ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Ποντίφηκας νὰ προσδιορίζωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἐκάστου ἐμβολίου μηνός. Τοῦ δικαιώματος δὲ τούτου καταχρώμενοι οἱ ἱερεῖς παρέτεινον ἀυθαίρετως τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας τῶν φίλων των, ἐσμύκρυνον τὴν διάρκειαν τῆς ὑπηρεσίας τῶν

ἐχθρῶν των, ἐπέσπευδον ἢ παρέτεινον τὰς λήξεις τῶν συναλλαγμάτων κτλ., καὶ τοσοῦτον ἀναιδῶς, ὥστε κατήντησε νὰ ἐορτάζωσι κατὰ τὸν χειμῶνα τὰς ἐορτὰς τοῦ θέρους καὶ κατὰ τὸ ἔαρ τὰς τοῦ φθινοπώρου.

Εἰς τὴν τοιαύτην ἀταξίαν καὶ σύγχυσιν ἔθεσε τέρμα ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὡς ἀνώτατος Ἀρχιερεὺς (*Pontifex maximus*), ἐπιχειρήσας μεταρρυθμισιν, ἧτις ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του ἐκλήθη Ἰουλιανή. Προσεκάλεσεν ἐπὶ τούτῳ ἐξ Αἰγύπτου τὸν Σωσιγένην (ἄληθῆ αὐτουργὸν τῆς μεταρρυθμίσεως), ἐκ τῶν ἀστρονομικῶν γνώσεων τοῦ ὁποίου ὠφελοῦμενος, ἐκανόνισε τὴν διάρκειαν τοῦ πολιτικοῦ ἔτους, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθη, εἰς 365 ἡμέρας καὶ ἐν τέταρτον κατὰ προσέγγισιν.

Τὸ τέταρτον τοῦτο τῆς ἡμέρας εἰς διάστημα τεσσάρων ἑτῶν ἀπετέλει μίαν ὀλόκληρον ἡμέραν, ἣν ἀπεφασίσθη νὰ προσθέτωσιν, ἀνά πᾶν τέταρτον ἔτος, μετὰ τὴν εἰκοστὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ Φεβρουαρίου, ἧτις ἐν τῷ καλενδαρίῳ ἦν ἡ ἕκτη ἡμέρα πρὸ τῶν καλενδῶν τοῦ Μαρτίου καὶ ἐκαλεῖτο *sexto calendas*. Ὅθεν τοῦ λοιποῦ ἡ ἐμβόλιμος αὕτη ἡμέρα ἔθεωρεῖτο ὡς *ἄλλη ἕκτη πρὸ τῶν καλενδῶν* καὶ ἐκαλεῖτο *bis sexto calendas*, ἐπομένως καὶ τὸ ἐκ 366 ἡμερῶν συγκείμενον ἔτος ἐκλήθη *δίσεκτον* (*bis sextus*).

Τὸ νῦν ἐν χρήσει *δίσεκτον ἢ ἐμβόλιμον ἔτος* διαφέρει τοῦ παλαιοῦ μόνον κατὰ τὴν θέσιν τῆς ἐμβολίου ἡμέρας, ἧτις τώρα τίθεται εἰς τὸ τέλος, μετὰ τὴν 28 Φεβρουαρίου καὶ ἀποτελεῖ τὴν 29 τοῦ μηνός τούτου, ὅτε ἐορτάζεται κατὰ τετραετίαν καὶ ἡ μνήμη τοῦ ὀσίου Κασσιανοῦ τοῦ Ῥωμαίου.

Πῶς δὲ ἀναγνωρίζωμεν, ἐκ μόνης τῆς ἀπαγγελίας τοῦ ἀριθμοῦ ἔτους τινός, ἐὰν ἦναι *δίσεκτον ἢ ὄχι*; Ἀπλούστατον. Ἀρκεῖ νὰ παρατηρήσωμεν ἐὰν τὰ δύο τελευταῖα ψηφία ὁμοῦ λαμβανόμενα ἦναι ἀριθμὸς πολλαπλάσιος τοῦ 4, τουτέστι ἐὰν διαιρῆται ἀκριβῶς διὰ τοῦ 4, (διότι ἡ Ἰουλιανὴ μεταρρύθμισις ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν τὸ 44 ἔτος π. Χρ.) ἐπομένως τὰ ἔτη 8, 12, 16 εἶναι *δίσεκτα*, ἐπίσης καὶ τὰ 1400, 1500, 1600. Ὁμοίως τὰ μὲν 1876, 1872, 1848 κτλ., ἐπειδὴ οἱ ἀριθμοὶ 76, 72, 48 διαιροῦνται διὰ 4, εἶναι *δίσεκτα*, τὰ δὲ 1875, 1878, 1854, 1897 εἶναι ἔτη ἐκ 365 ἡμερῶν συγκείμενα, διότι οἱ ἀριθμοὶ 75 καὶ 97 ὡς καὶ 18 καὶ 54 δὲν διαιροῦνται ἀκριβῶς διὰ 4.

Ἄλλ' ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἢ μᾶλλον ὁ Σωσιγένης ἠπατήθη προσδιορίσας τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἔτους ἐκ 365 καὶ $\frac{1}{4}$ διότι τὸ μεταξὺ δύο ἰσημερινῶν σημείων χρονικὸν διάστημα δὲν εἶναι ἀκριβῶς 365 ἡμερῶν καὶ $\frac{1}{4}$ ἢ 365 ἡ-

1. Καλενδᾶς (*Calendæ*) ἐκάλουον οἱ Ῥωμαῖοι τὴν πρῶτην ἡμέραν ἐκάστου μηνός.